

HC7A, 14 oktober 2019, WOB & gegevensverwerking

Wob versus bijzondere wet

Er zijn ook een aantal bijzondere wetten die over openbaarheid en geheimhouding gaan. Deze wetten verhouden zich op een bepaalde manier tot de Wob. De Wob betreft een algemene regeling. Volgens de jurisprudentie van de Afdeling krijgen bijzondere regels, wanneer deze uitputtend zijn, altijd voorrang op de Wob.

Actieve en passieve informatievoorziening

Bij actieve informatievoorziening bepaald een wettelijke bepaling dat de overheid vanuit zichzelf de informatie in kwestie naar buiten moet brengen. Bij passieve informatievoorziening moet er een verzoek worden gedaan door een burger om bepaalde informatie te krijgen. Er zijn voor het opvragen van informatie enkele vereisten. Deze vereisten zijn vastgelegd in art. 3 lid 1 Wob. **Eenieder** kan een verzoek om informatie indienen. Je hoeft dus geen belanghebbende te zijn. Ook hoeft er niet te worden aangegeven waarom je bepaalde informatie wil opvragen. Als het verzoek voor informatie wordt ingewilligd dan wordt die informatie ook openbaar voor 'eenieder'.

Het moet, ten tweede, om **documenten** gaan. Wat er precies onder documenten valt staat in de definitiebepaling van de Wob: "schriftelijk stuk of ander materiaal dat gegevens bevat, bij een bestuursorgaan berustend". Het begrip documenten moet zeer ruim worden uitgelegd. Daarnaast heeft het bestuursorgaan op grond van de archiefwet de verplichting om bepaalde documenten bij het bestuursorgaan te houden. Deze documenten behoren bij het bestuursorgaan te berusten. Wanneer een document zich niet meer bij het bestuursorgaan bevindt moet het bestuursorgaan proberen het document te achterhalen. Is het document er echt niet meer, dan moet de burger aantonen dat het document wel bij het bestuursorgaan is, of behoort te zijn. De informatie moet ook een **bestuurlijke aangelegenheid** betreffen. Een bestuurlijke aangelegenheid is een aangelegenheid die betrekking heeft op het beleid van het bestuursorgaan alsmede de voorbereiding en uitvoering daarvan. Dit begrip moet ook zeer ruim worden uitgelegd.

Een Wob verzoek heeft geen vormvereisten. Als verzoeker moet je wel het document aankaarten en de bestuurlijke aangelegenheid aangeven. Een verzoek mag schriftelijk en mondelijk worden ingediend en moet niet te algemeen zijn. De Afdeling bestuursrechtspraak heeft bepaald dat er voor de Wob niet verplicht een aanvraagformulier mag worden opgesteld. Een formulier mag wel, maar het mag niet verplicht worden opgelegd door het bestuursorgaan. Het indienen van een Wob verzoek moet zo laagdrempelig mogelijk zijn. Voor een Wob verzoek geldt een beslistermijn van 4 weken (+ ten hoogste 4 extra weken) volgens artikel 6 van de Wob. De manier waarop de informatie door het bestuursorgaan verstrekt wordt kan verschillen. Het bestuursorgaan kan een kopie geven of een kennisgeving van de inhoud toestaan, wat in de praktijk inzage inhoud. Er kunnen kosten voor kopieën en het maken van scans worden doorgerekend naar de aanvrager van de opgevraagde documenten.

Inhoudelijke beoordeling

Een Wob verzoek moet in beginsel altijd worden ingewilligd tenzij er sprake is van een uitzonderingsgrond. Hierbij zijn artikelen 10 en 11 van de Wob van belang. Er zijn absolute uitzonderingsgronden en relatieve uitzonderingsgronden. Bij de eerste volgt automatisch een weigering van het verzoek. Bij de laatste volgt een belangenafweging tussen het belang van openbaarheid en het belang dat door de uitzonderingsgrond wordt beperkt.

Ten tweede wordt er in beginsel geen informatie uit documenten verstrekt met daarin persoonlijke beleidsopvattingen of intern beraad opgenomen. Het kan wel worden verstrekt in een niet tot de persoon herleidbare vorm. Het kan dan zijn dat zinnen of delen worden weggestreept waarin die persoonlijke beleidsopvattingen zijn opgenomen. Dit moet beoordeeld worden per zelfstandig documentoordeel.

Actieve openbaarmaking

Het bestuursorgaan dat het rechtstreeks aangaat, verschaft **uit eigen beweging informatie** over het beleid, de voorbereiding en de uitvoering daaronder begrepen, zodra dat in het belang is van een goede

en democratische bestuursvoering. Het betreft hier een instructie norm. Deze verplichting is dus niet afdwingbaar bij de rechter. Wanneer een bestuursorgaan vanuit zichzelf informatie gaat verstrekken mogen/moeten zij ook rekening houden met de uitzonderingsgronden.

Misbruik van de Wob

Een Wob verzoek kan niet-ontvankelijk worden verklaard wegens misbruik van het recht. Dit begrip is door de afdeling overgeheveld vanuit het privaatrecht. Er wordt gekeken naar of er veel verzoeken zijn ingesteld, ook naar wat het doel van een verzoek is en naar de vermoedlijken van de afhandeling. Ook is de dwangsomafdeling van de Awb niet meer van toepassing op de Wob.

Gegevensbescherming

Sinds mei 2018 is de Algemene Verordening Gegevensbescherming in werking. Het is een Europese Verordening die bedoeld is om alle informatie over een identificeerbare natuurlijke persoon te beschermen. Daartoe zijn allerlei bepalingen opgenomen en is er een privacy waakhond die toezicht houdt, wetende de Autoriteit Persoonsgegevens.

Het toepassingsbereik van de AVG is ontzettend groot. De verordening is van toepassing op de geheel of gedeeltelijk geautomatiseerde verwerking, alsmede op de verwerking van persoonsgegevens die in een bestand zijn opgenomen of die bestemd zijn om daarin te worden opgenomen. Een van de belangrijkste bepalingen is art. 33 AVG. Deze stelt de meldplicht vast. Op het moment dat er een datalek plaatsvindt, moet de verantwoordelijke organisatie dit melden bij de Autoriteit Persoonsgegevens. Er moet daarnaast altijd rekening worden gehouden met rechtmatigheid, behoorlijkheid en transparantie. Verwerking van gegevens moet een uitdrukkelijk omschreven doel hebben en de gegevens moeten ook verwerkt worden met oog op datzelfde doel.

Rechten van betrokkenen

De drie belangrijkste rechten van identificeerbare natuurlijke personen zijn het recht op inzage, het recht op rectificatie en het recht op vergetelheid. De betrokkene heeft het recht om van de verwerkingsverantwoordelijke uitsluitend te verkrijgen over het al dan niet verwerken van hem betreffende persoonsgegevens en, wanneer dat het geval is, om inzage te verkrijgen van die persoonsgegevens. De betrokkene heeft het recht om van de verwerkingsverantwoordelijke rectificatie te verkrijgen van hem betreffende onjuiste persoonsgegevens. De betrokkene heeft ook het recht dat zonder onredelijke vertraging hem betreffende persoonsgegevens worden verwijderd.

Er zijn nog enkele procedurele aspecten die van belang zijn. De procedure moet beknopt, transparant, begrijpelijk en gemakkelijk toegankelijk zijn. Ook moet er duidelijke en eenvoudige taal worden gebruikt. Informatie moet worden verstrekt binnen de termijn van een maand en de opvraag van gegevens bij een organisatie moet altijd kosteloos zijn. Wanneer een verzoek kennelijk ongegrond of buitensporig is, dan kan dat een reden zijn voor een redelijke vergoeding of het 'weigeren gevolg te geven aan verzoek'.

Verschillen tussen de Wob en de AVG

Wob	AVG
Een ieder kan een verzoek indienen	Betrokkene kan een verzoek indienen
Over een bestuurlijke aangelegenheid	Enkel eigen persoonsgegevens
Vaak kosten voor kopieën of scans	Kosteloos verzoek
Enkel informatie uit documenten	Overzicht van gegevens moet altijd in een begrijpelijke vorm overhandigd worden

H7B, 16 oktober 2019, Rechtmatig en behoorlijk bestuur

In het bestuursrecht kennen we verschillende soorten normen. De **algemene beginselen van behoorlijk bestuur**, de **wettelijke normen**, de **rechtsbeginselen** en de **behoorlijkheidsnormen**. Het bestuursrecht houdt zich bezig met waarheidsvinding en rechtvaardigheid. Er bestaat **distributieve rechtvaardigheid**, dit gaat over het geven waar mensen recht op hebben. Ook bestaat **procedurele rechtvaardigheid**, dit heeft meer betrekking op procedures en transparantie daarover richting de burger.

Behoorlijkheid

Behoorlijkheidsnormen spelen een grote rol bij het vertrouwen van de burger. Sommige besluiten hebben wel een rechtmatig resultaat, maar de wijze van besluitvorming kan dan nog wel onbehoorlijk zijn. Er is overlap tussen onbehoorlijkheid en onrechtmatigheid, maar onbehoorlijkheid impliceert geen onrechtmatigheid. Een onrechtmatig besluit, is wel altijd een onbehoorlijk besluit.

De Nationale Ombudsman houdt zich bezig met klachtprocedures van burgers en daarbij gebruikt hij de behoorlijkheidsnormen. Zijn hoofdfuncties zijn **herstellen van vertrouwen in de overheid** en **rechtsbescherming van het individu**. Er moet wel eerst aan een organisatie kenbaar worden gemaakt dat er een probleem speelt, pas daarna volgt een stap naar de Nationale ombudsman. De Nationale ombudsman maakt gebruik van de behoorlijkheidsnormen. Deze zijn vastgelegd in een **behoorlijkheidswijzer**. Er zijn vier behoorlijkheidsnormen, die verder te specificeren zijn in subnormen.

1. open en duidelijk;

Een bestuursorgaan moet transparant zijn naar de burger. Dit kan zij bereiken door de juiste informatie te verstrekken naar de burger, haar besluiten goed te motiveren en te luisteren naar wat de burger te vertellen heeft.

2. respectvol;

Een bestuursorgaan moet de burger eerlijk en fatsoenlijk behandelen. Zij moet geen erger besluit nemen dan nodig en dient daarnaast de grondrechten van burgers te respecteren. Schending van grondrechten is een aanwijzing van onvoldoende respect voor de grondrechten vanuit het bestuursorgaan.

3. betrokken en oplossingsgericht;

Een bestuursorgaan moet ervoor zorgen dat zij in probleemgevallen probeert om de situatie zo goed mogelijk op te lossen voor de burger. Zij moet ieder geval apart beoordelen en kijken welke maatregelen zij kan nemen om de burger zo goed mogelijk te helpen.

4. eerlijk en betrouwbaar.

Een bestuursorgaan moet integer en betrouwbaar zijn. Zij moet ervoor zorgen dat gegevens worden beschermd en hier professioneel mee wordt omgegaan.

Publieke en private samenwerking

Bestuursrecht en privaatrecht lopen vaak door elkaar. De mijnbouwproblematiek is hiervan een goed voorbeeld. Daar kwamen meerdere partijen samen, zowel privaatrechtelijke als publiekrechtelijke partijen. Hierdoor lopen meerdere procedures door elkaar.

Op het privaatrecht kunnen bestuursrechtelijke normen van toepassing zijn. De Nationale Ombudsman heeft zich over dergelijke situaties geuit. Hij heeft geadviseerd om helderheid te verschaffen over de rol, positie en verantwoordelijkheid van bepaalde organen. Dat maakt het voor de burger duidelijker. De overheid moet op grond van **zorgvuldigheid** en **behoorlijkheid** rekening houden met personen die meer moeite hebben met de digitale wereld.

Dossiers

Schending van de inlichtingenplicht kan een bestuurlijke boete opleveren. Het is echter zo dat mensen soms per ongeluk de inlichtingenplicht schenden, maar dan alsnog een bestuurlijke boete krijgen opgelegd. De Nationale ombudsman heeft daarover gezegd dat het niet eerlijk is om aan dergelijke personen een boete op te leggen. In het bestuursrecht moet de burger dan namelijk bewijzen dat hij per ongeluk de inlichtingenplicht heeft geschonden en daardoor ligt de gehele last bij de burger, wat onredelijk is.

Invordering van schulden

Sommige bestuursorganen zorgen zelf voor invordering van schulden, maar andere bestuursorganen gebruiken daar incassobureaus voor. Denk hierbij aan het Centraal Justitieel Incasso Bureau. Soms heeft iemand verschillende schulden, bij verschillende bestuursorganen. Het CJIB kan mogelijk wel zien dat dit het geval is, maar doet daar niet altijd iets mee. Daardoor komen mensen vaak in de problemen. De Nationale ombudsman heeft daarover ook een aanbeveling uitgebracht. Hij meent dat er beter gekeken moet worden naar de impact van dergelijke verschillende schulden voor burgers en dat daar rekening mee gehouden moet worden.

Participatiewijzer

De Nationale ombudsman heeft over **participatie** ook advies gegeven. Hij heeft een **participatiewijzer** gemaakt. Daarin staat dat **heldere keuzes** moeten worden gemaakt met betrekking tot de inbreng van burgers in procedures. Ze moeten bijvoorbeeld duidelijk maken wanneer een burger kan participeren. Daarnaast staat erin dat het bestuursorgaan een **constructieve houding** moet aannemen. Zij dient samen te werken met de burgers. Tot slot moet een bestuursorgaan de juiste **informatie verschaffen** aan de burger.